

програми тощо; установки студентів: поліпшити, досягти, зберегти, взаємодіяти, вдосконалювати; працю: результативну, плідну, обмірковану; відкриття (суб'єктивно нове знання); знання, навички, досвід, ідеї, практичний результат; науково-дослідницькі роботи; експериментальні вправи тощо. З усього перерахованого вище можна сконструювати модель компетентного студента та випускника коледжу (табл. 1).

Таблиця 1

Модель компетентного студента та випускника коледжу

Моделі, що відтворюють повноцінне життя студента зараз (сфери самовизначення)	Моделі, що відтворюють спрямованість особистості випускника в майбутньому (сфери самовизначення)
Студент	Випускник
<ul style="list-style-type: none"> • громадянин Батьківщини; • професійно самовизначається; • мешканець конкретного населеного пункту; • член підліткової, молодіжної співдружності; • творча індивідуальність; • додержується здорового способу життя; • культурно відпочиває. 	<ul style="list-style-type: none"> • професійно компетентний; • безперервно займається самоосвітою; • учасник суспільно-політичного життя; • має певний сімейний стан.

Більш детальний аналіз основних пріоритетів продуктивного навчання в коледжах у наступних публікаціях.

Герасименко Людмила Борисівна

Кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненський інститут

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НЕУСПІШНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У сучасних умовах навчальна діяльність повинна формувати не лише систему знань, практичних вмінь та навичок, а й комплекс компетенцій, притаманних особистості: соціальних, полікультурних, комунікативних, інформаційних, саморозвитку та самоосвіти. Неуспішність учнів у навчанні перешкоджає процесу формування, розвитку особистості та є гострою проблемою сучасної школи, що викликана багатьма чинниками. Серед них психологічні є, по за сумнівом, домінуючими.

Окреслену проблему досліджували: Ю. К. Бабанський, Н. П. Волкова, О. Д. Главінська, З. І. Калмикова, Н. О. Менчинська, Л. С. Славина, М. М. Фіцула та ін. Наукові праці не характеризуються змістовою єдністю у розумінні того, хто є неуспішним учнем. Ми розглядаємо неуспішність у навчанні як невідповідність підготовки школярів вимогам змісту освіти, що фіксується через значний проміжок часу навчання (вивчення розділу, наприкінці чверті, семестру, навчального року).

За даними Н. П. Волкової, загалом, приблизно 12,5% учнів мають труднощі у освітньому процесі. Актуальність проблеми зумовила мету нашого дослідження – вивчення психологічних чинників неуспішності школярів підліткового віку. Гіпотезою дослідження стало припущення про те, що існує зв'язок між успішністю навчання підлітків і рівнем їх інтелекту, креативності, мотивації до успіху в діяльності, рівнем самооцінки та тривожності. Саме у підлітковому віці колізії особистісного становлення породжують проблеми у взаєминах, дискомфорт соціо-

емоційного самоконтролю, що суттєво впливає на успішність. Тому, у дослідженні брали участь 60 школярів підліткового віку від 11 до 14 років.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези було використано комплекс методів, зокрема методики «Прогресивні матриці Равена», «Шкільний тест розумового розвитку» К. М. Гуревича, «Тест креативності» П. Торренса, «Діагностика рівня шкільної тривожності» Філіпса, «Шкала реактивної та особистісної тривожності» Спілбергера-Ханіна, «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» Т. Елерса та «Визначення загального рівня самооцінки» Г. М. Казанцевої.

Відзначимо узагальнюючі характеристики результатів однієї із проведених методик. Дослідження тривожності підлітків показало, що серед тридцяти трьох учнів 5-6 класів за результатами методики «Діагностика рівня шкільної тривожності» Філіпса, сімнадцять (51,5%) підлітків мали низький рівень шкільної тривожності, дев'ять (27,3%) – підвищений, сім (21,2%) – високий. Серед двадцяти семи школярів 7-9 класів за результатами методики «Шкала реактивної та особистісної тривожності» Спілбергера-Ханіна, високий рівень реактивної тривожності притаманний чотирьом (14,8%), середній – шістнадцяти (59,2%), низький – семи (26%) підліткам. Високий рівень особистісної тривожності виявлено у трьох (11,1%), середній рівень – у шістнадцяти (59,2%), низький – у восьми (29,7%) школярів. Отже, більшість учнів нашої експериментальної групи мали середній рівень реактивної та особистісної тривожності, що вказує на те, що вони лише в певних ситуаціях відчували страх із приводу труднощів освітнього процесу, здатні здебільшого конструктивно розв'язувати проблеми у взаєминах із соціумом.

На підставі аналізу результатів наших досліджень, можна сформулювати висновок про те, що значний відсоток школярів вибірки характеризувалися показниками інтелектуальних здібностей в межах вікової норми, достатньо розвиненими креативними здібностями, неадекватною самооцінкою, середнім рівнем реактивної та особистісної тривожності.

Для підтвердження або спростування гіпотези дослідження, ми провели кореляційний аналіз отриманих даних. Результати дали можливість виявити основні психологічні чинники неуспішності в кожній конкретній групі учнів. Гіпотеза про те, що існує зв'язок між успішністю навчання підлітків, рівнем їх інтелекту, креативності, мотивацією до успіху в діяльності, рівнем самооцінки та тривожності, в основному, підтвердилася. Проте, характер і специфіка цього зв'язку, певною мірою, визначаються віковими, індивідуальними особливостями дітей, а також якістю та умовами освітнього процесу.

Для корекції шкільної неуспішності підлітків ми підібрали програму корекції та розвитку інтелектуальної та особистісної сфери школярів на факультативних заняттях курсу «Інтелектика». Завданнями корекційної роботи були: розвиток інтелектуальних здібностей та креативності; формування мотивації до успіху, самовиховання і саморозвитку, почуття власної гідності, впевненості в собі, адекватної самооцінки; зниження рівня тривожності школярів.

Для перевірки гіпотези щодо розходження середніх двох зв'язаних вибірок учнів до і після корекційної розвивальної програми, було використано, так званий, парний двовибірковий t-критерій Стьюдента. Проведений аналіз засвідчив те, що програма курсу «Інтелектика» є дієвою для корекції та розвитку інтелекту, креативності, мотивації до успіху, самооцінки та тривожності школярів. Її можна застосовувати в практиці роботи шкільного психолога для попередження та подолання шкільної неуспішності підлітків.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у з'ясуванні впливу на формування неуспішності таких чинників, як недоліки пізнавальної та мотиваційної сфери учнів.